

שאלות של זהות

1

1. הכרת הארץ ואהבת המולדת

כדי לחק בקרב בני הנוער את אהבת המולדת ואת תחושת ההשתייכות אליה וכדי להעמיק את ההיכרות עם אחריה ונופיה, יזום המינהל ומארגן סיורים וטיולים חווייתיים בירושלים וברחבי הארץ, ומקדם מחויבות לשמירה על הסביבה ועל ערכי הטבע.

באמצעות מתודות מגוונות הופך הטיול ל"סיור פעיל", המחזק את הזיקה לארץ תוך הדגשת הקשר ההדוק בין נפי הארץ ואתריה לבין תולדות העם ומורשתו.

להלן מבחר תוכניות:

תוכנית הליבה להכרת הארץ ואהבת המולדת

התוכנית באה למסד את הסיורים להכרת הארץ כמרכיב חיוני ומשמעותי בליבה החינוכית של מערכת החינוך, בתהליך מובנה מן ועד י"ב.

מסלולי הסיור בתוכנית מתפתחים מהקרב אל הרחוק ומתאימים לתוכנית הלימודים ולסביבת מגורי התלמידים.

דרך ארץ בדרכי הארץ

התוכנית החינוכית של תחום של"ח וידיעת הארץ מיועדת לכיתות ט' - י' ונגזרת ממטרות המינהל, המכוונות לחיזוק תחושת ההשתייכות של בני הנוער לארץ, תוך עידודם לגילוי מעורבות. כל זאת מתוך אמונה כי לצורך הכרה ראשונית

של הארץ, יש לחצות אותה לאורכה ולרוחבה ולעלות לירושלים. בתוכנית עשר סדנאות שדה, שכל אחת מן

א. זהות יהודית, ציונית וישראלית

מינהל חברה ונוער פועל להעמקת הזהות היהודית-ציונית של בני הנוער בארץ ומטפח את המחויבות של בני הנוער למדינה, למורשת ההיסטורית והתרבותית ולמפעל הציוני. המינהל מעמיק את תחושת ההשתייכות של הנוער לעם ישראל בארץ ובתפוצות ואת הזיקה לארץ ישראל ולמדינת ישראל.

באמצעות סיורים, טיולים ותוכניות חינוכיות מבררים ומבשלים בני הנוער מרכיבים שונים בזהות היהודית, הישראלית והאנושית שלהם. הדיונים בנושאים אקטואליים עוסקים בנושאים עקרוניים התקפים גם מעבר לאירוע הנדון.

להשגת המטרות מפתח המינהל תוכניות חינוכיות רבות, חלקן בשיתוף פעולה עם יחידות אחרות במשרד או מחוצה לו. התוכניות מיועדות לבתי הספר ולמסגרות חוץ בית ספריות.

המינהל עוסק בנושאים אלו סביב מספר צירים:

1. הכרת הארץ ואהבת המולדת
2. ירושלים בירת ישראל
3. השואה והגבורה
4. תרבות ומסורת כבסיס לניבוי הזהות
5. הזיקה לעם ולמדינה

פרק ראשון: שאלות של זהות

ממוקדת בחוכן מוגדר ושואפת להגיש מסר ערכי. נושאי הסדנאות: תפיסת מכלול הנופאדם, אחריותנו על הארץ, מיומנויות טיול, טבע הארץ, היבטים יהודיים-ציוניים והיבטים כלל אזרחיים.

ערכת השביל המחבר

תכנית הדרכה לסיור בשביל המחבר בין יד-ושם והר הרצל במסגרת 'צעדת השביל המחבר' או במסגרת יום סיור עצמאי. החוכנית כוללת שלוש יחידות הוראה והדרכה, במתכונת המוכרת גם בהוראת של"ת: יחידת הכנה, תכנית הדרכה בסיור ויחידה מסכמת. בנוסף מוצעים נספחים: 'צר אחרון' ורשימת קריאה להרחבה בנושאים השונים המקבלים ביטוי בתכנית.

שלושה הרים בירושלים

הערכה נכתבה במסגרת חניטת ה-60 שנה לעצמאות ישראל ועוסקת בירושלים בירת ישראל ומקומה בהבניית הזהות הלאומית באמצעות שלושה הרים בה, הר המורה, הר הזיכרון ונבעת רם. הערכה כוללת רקע רעיוני, פעילות עיונית חווייתית, רשימת סודסות מסיירים ברוח הרעיון ובבילגורסיה.

ממשיכים לטייל

בתוכנית מוצג הטיול הבית ספרי, מסרבותי, ערכי החינוכיים ותורמתו לבני הנוער ולבית הספר.

הטיול הנו מערך חינוכי מורכב שגורמים רבים בבית הספר ומחוצה לו (מורים, הורים, תלמידים, מורי של"ת, רכזי טיולים ועוד) שותפים בתכנון ואחראיים לביצועו.

לטייל נכון

מדריך שימושי לארגון טיול, תכנון וביצוע. המדריך מיועד למנהל, לרכז טיולים, למורה, למדריך ולועד ההורים. יצא בשיתוף עם ארגון המורים הארצי.

מקורות על מקומות - הגליל העליון

החוברת כוללת לקט מקורות יהודיים על הגליל העליון. המקורות מיעדים למורה ולמדריך המעוניין לקשור מקורות למקומות. בלקט מושם דגש על מקורות חז"ל ומקורות אחרים הקשורים לעניין.

מקורות על מקומות - הגליל התחתון

המקורות מיועדים למורה ולמדריך המעוניין לקשור מקורות למקומות. חוברת זו הכוללת מקורות על הגליל התחתון. היא חלק מסדרה הכוללת את החוברת הקודמת העוסקת בגליל העליון. גם בלקט זה הדגש מושם על מקורות חז"ל, אולם ישנה הרחבה לפי הצורך, הכוללת פסוקי מקרא ומקורות אחרים.

מקורות על מקומות - הנגב והמדבר

כשתי קודמותיה, שעסקו בגליל העליון והתחתון, כך גם החוברת על שלפנינו, הכוללת מקורות על מקומות בנגב ובמדבר, נוגעת בשאלות מהותיות העומדות בבסיס קיומו של העם היהודי בארץ ישראל - שאלת יחסו למקורות היהודיים העתיקים ושאלת יחסו לארץ.

הר הנגב ומכתש רמון

החוברת מסייעת למורי של"ח וידיעת הארץ להתחנך לקראת הטיול בנגב ולהכין את התלמידים, כדי שיהיה מן הטיול ויפיקו ממנו את המירב. החוכנית הוספה בשיתוף עם מרכז הדרכה של רשות שמורות הטבע במצפה רמון.

מחפשים את המסטון

תוכנית חינוכית שיצאה לציון מאה שנות ציונות וכוללת הצעה למשחק תחרותי להיכרות עם אתרי ראשית ההתיישבות והמפעל הציוני. התהליך החינוכי כולל שלוש רמות של פעילות ומשלב תחרות ומשחקי מסמון.

המתבצעים ברמת בית הספר,

ברמת המחוז וברמה הארצית. שיאו של התהליך החינוכי מתקיים ביום איחוד ירושלים.

בדרך למדינה והמדינה בראשית דרכה 1935-1957 מחפשים את המסטון

תוכנית חינוכית ומבצע תחרותי להיכרות עם אתרי ראשית ההתיישבות במהלך חמישים שנות ציונות. המקראה יצאה בשיתוף עם החברה להגנת הטבע והמועצה

לשימור מבנים ואתרי התיישבות.

"בנגב יבחן העם בישראל"

פרסום שיצא לציון יום השנה לפטירתו של דוד בן גוריון. הפרסום כולל: קורות חייו של בן גוריון, קטעי מקורות והצעה למסלול טיול בסמוך לשדה בוקר.

המוזיאון במכלולו - תוכנית סירים לימודיים

החוברת כוללת מערכי הדרכה לימי סיום המותאמים לתוכנית החינוכית של החום שלי"ח וידעת הארץ, ומשולב בהם ביקור במוזיאונים של משרד הביטחון. החוברת הכונה בשיתוף יחידת המוזיאונים של משרד הביטחון והצוות הדידקטי.

הזיכרון חוצב באנדרטאות

פעילות חינוכית בעקבות אנדרטאות בארץ. מטרתה להביא לחיזוק הקשר של בני הנוער למקומות מגוריהם, דרך הסיפורים האישיים של אנשים שהקריבו את חייהם בקרבות. להקמת המדינה ובהגנה עליה. החוברת מציעה ליצור קשרים עם

משפחותיהם של הגופלים ועל ידי כך לתרום ולו במעט לשימור הזיכרון ולטיפוח האנדרטאות שהוקמו להנצחת זכרם.

"הולכים על זה"

לרגל ציון מאה שנות פעילות של הקרן הקיימת לישראל, חתמו הקק"ל ומשרד החינוך על אמנה לשיתוף פעולה במישור החינוכי-ערכי. התוכנית המוצעת בחוברת יצאה בשיתוף האגף לחינוך ולנוער בקק"ל והיא כוללת תכנים על אחרים הקשורים לתולדות

העלייה, המאבק וההתיישבות בארץ כחלק מהמפעל הציוני. התוכנית כוללת הצעות לסירים בנופי הארץ והצעות למשימות ב"רוק".

ההתיישבות בנגב הצפון-מערבי

הערכה, שיצאה בשיתוף ידי בטכניון, מפנה זקור אל ההתיישבות החלוצית של עולים מארצות המזרח שהגיעו לארץ בגלי העלייה ההמונית בשנות החמישים של המאה ה-20 והתיישבו על גבול רצועת עזה ללא הכשרה והכנה מוקדמת. בערכה מבוא אקדמי, חוברת הפעלות וערכת סיור מלווה במפות.

ברכבת וברגל - סירים לימודיים במישור החוף הצפוני וברמל

החוברת מציעה ארבעה מסלולים המתרכזים סביב חפה ועכו ומותאמים לסדנאות של תוכנית החינוכית של שלי"ח וידעת הארץ. המסלולים מתחילים ומסתיימים בתחנות רכבת המצויות בקרבת אזור הסיור. מערכי הסיור כוללים הפעלות לתמיכה, חומר רקע למדריך, מפות והנחיות כלליות. החוברת יצאה בשיתוף עם רכבת ישראל.

לחיות ביפה

מטרת התוכנית לזמן לבני הנוער אפשרות של התבוננות, חשיבה, הולכנות ופועלה בשאלות מרכזיות בנושא שמירת איכות הסביבה והחיים, כדי לעודדם לטפח את הסביבה והנוף. התוכנית כוללת מגוון הפעלות,

בהן בני הנוער מתנסים בנקיטת עמדה בסוגיות של שימור מול פיתוח, יצירת מקורות עבודה לחושבים מול שאלות של זיהום ופיגועי בערכי טבע ונוף.

בשיל המצות

בחוננית מובאות הלכות הנלמדות בכיתה ובאות לידי ביטוי ע"י קיומן בעת הטיוול הלכה למעשה. יש חשיבות לחינוך התלמידים, לא רק מצד הטכני של קיום המצווה, אלא גם להנמקה הרעיונית שלה.

העתיד של העבר

סדנת שדה שפותחה בשיתוף עם "המועצה לשימור מבנים ואתרי ההתיישבות" ותחום של"ח וידיעת הארץ. הסדנה מספקת בסיס ידע בנושא שימור אתרים מראשית ההתיישבות, מעלה דילמה של שימור מול פיתוח, מתוך כוונה להעצים את

מעורבות התלמידים בנושא. הסדנה בנויה במתכונת המשלבת סדרה של שיעורי הכנה וסיכום בכיתה ויציאה לסיור בשדה.

מבחר דילמות בנושא של"ח

הקובץ כולל דילמות בנושאי של"ח שפותחו במהלך השנים בהשתלמויות מורי של"ח. בדילמות עולים נושאים שבהם קיימת התנגשות בין ערכים.

לגעת בעבר ולשמרו למחר

החוברת הוכנה בשיתוף עם "המועצה לשימור מבנים ואתרי ההתיישבות" והיא כוללת לקט של מקורות מתוך ספרים וכתבי עת שונים שנבחרו על פי דגשי חזון שונים. העיקרי בהם הוא תיאור התהוותו של המפעל ההתיישבותי במאה וחמישים השנים האחרונות.

חוכמת של"ח וידיעת הארץ - שנה א' / תרגילים, המחשבות ורעיונות

החוברת כוללת פעילויות המיועדות לשנה א' וכוללת את הסדנאות הבאות: סדנת מיומנויות הטיוול, סדנת מכלול הנוספאם בארץ ישראל, סדנת "הבקע כגבול שלום", סדנת ההר כערש האומה וסדנת המהפך הציני במישור החוף.

חוכמת של"ח וידיעת הארץ - שנה ב' / תרגילים, המחשבות ורעיונות

החוברת כוללת פעילויות המיועדות לשנה ב' וכוללת את הסדנאות הבאות: סדנת מיומנויות הטיוול חלק ב', סדנת מפגש טבע בארץ ישראל, סדנת מפגש חרבויות בארץ ישראל, סדנת ירושלים בירת ישראל, מפגש דתות ושיאיפות פוליטיות וסדנת אחריותנו על הארץ.

בישולי שדה

פעילות חווייתית, המאפשרת לתלמידים להתנסות בהכנת תבשילים, ואפילו "להמציא" משלהם.

הפעילות מומנת שיתוף פעולה, יבוש חברתי, ובמיוחד "טעם" של עוד. לכל המתכונים צריך להוסיף מידה גדושה של אמונה ואהבת השדה, והעיקר, יש להקפיד על כללי בטיחות באש.

עלון לרכו הטילים - על"ה

עלונים לרכו הטילים להכרת הארץ, סירים וטיוולים.

העלונים הם ביטוי להשקפת העולם החינוכית של משרד החינוך, הרואה בטיוילים נדבך חינוכי ולימודי רב ערך.

מבשרי ציון - לפקודה תמיד אנחנו

סדרת חוברות בנושא סירים לימודיים לתלמידי כיתות י"א העומדים להתייגם לצ"ח:

מבשרי ציון - חוברת הכוללת הסבר על הקשר בין מורשת קרב ובין של"ח והצעה מפורטת למעקר סיור מנוה שלום לשער הגיא.

להלן מבחר תוכניות:

בשביל ירושלים

ערכה הכוללת מבחר הצעות ושעורים לעידוד הסיורים בירושלים. הערכה כוללת חומרי למידה, שיעורי הכנה ומסלולי סיור, אשר נוסו בשנים האחרונות בהצלחה רבה בבתי הספר. כמו כן כוללת הערכה מהפ מפורטת של ירושלים ומפת ניווט עירוני.

ערכת השביל המחבר

תכנית הדרכה לסיור בשביל המחבר בין יד-ושם ור הרצל במסגרת 'צעדת השביל המחבר' או במסגרת יום סיור עצמאי. התוכנית כוללת שלוש יחידות הוראה והדרכה, במתכונת המוכרת גם בהוראת של"ח: יחידת הכנה, תכנית הדרכה בסיור ויחידה מסכמת. בנוסף מוצעים נספחים: רשימת חללי 'צנח אחרון' ורשימת קריאה להרחבה בנושאים השונים המקבלים ביטוי בתכנית.

הנצח זו ירושלים

חוברת לרגל מלאות שלושת אלפים שנה לירושלים, הכוללת הפעלות חינוכיות ערכיות, המדגישות את רציפות הקשר היהודי לירושלים מאז דוד המלך עד ימינו ומספחות את האהבה והזיקה העמוקה לירושלים.

2. ירושלים בירת ישראל

מינהל חברה ונוער פועל בדרכים שונות ומגוונות כדי להעמיק בקרב בני הנוער את ההיכרות עם ירושלים בירת ישראל ולחזק את האהבה ואת הקשר הבלתי אמצעי אליה. המינהל מעודד את בתי הספר ומסייע להם לעלות לירושלים ולטייל בה במהלך שנת הלימודים.
מדי שנה בכ"ח באייר עולים אלפי בני נוער לירושלים, לכנס נוער ארצי - "נעלה לירושלים". הכנס הינו שיאו של תהליך חינוכי לציון יום איחוד ירושלים בירת ישראל.

הבוקעים - לפקודה תמיד אנו

סדרת חוברות בנושא סיורים לימודיים לתלמידי כיתות י"א העומדים להתגייס לצהל:
הבוקעים - חוברת הכוללת הסבר על הקשר בין מורשת קרב ובין של"ח והצעה מפורטת למערך סיור - מנגבה לחוליקאת.

גיליונות על סדר היום בנושא:

גיליון מס' 62: תשס"ז-2007

שנה טובה ליוזקים - לקראת ט"ו בשבט ושבע שמירה הטבע הפעילות פונה בקריאה לבני הנוער להיות ערניים למתרחש סביבם ולקחת חלק פעיל ביוזמות לשמירה על איכות הסביבה הקרובה והרחוקה. כמו כן מוזמנים בני הנוער ללמוד מבחר סוגיות סביבתיות אקטואליות ולדון בהן.

גיליון מס' 83: כסלו תשס"ט 2008

חושבים טיפה - משבר המים בישראל. הפעילות בגיליון מבקשת להעלות למודעות את חשיבות המים כמשאב חיים מרכזי, כמו גם היבטים שונים של משבר המים היום. בנוסף מוצע למשתתפים לגבש כלי התנהגות לצריכה וכוונה של מים ולהחייב לפעול על פיהם.

ירושלים שלי

החוכנית מסייעת לבני הנוער לעמוד על מרכזיותה של ירושלים בחיי עם ישראל לאורך הדורות ולהבין את הקשיים, הנובעים מרמתה עיר רבת פנים, הקדושה לשלוש דתות.

על קדושת ירושלים

החוכנית כוללת מקורות יהודיים מגוונים המציגים גישות ועמדות שונות בנוגע ל"קדושת ירושלים". הדיונים עשויים לתרום להבנת מורכבות הנושא ולסייע לתלמידים לבבש עמדה נמומקת על בסיס ידע.

נעלה לירושלים

החבורת כוללת מקורות והפעלות המסייעות לבני הנוער לדון בדילמות שונות הקשורות לירושלים.

נעלה לירושלים - כנס נוער ארצי

החבורת, מדגישה את ריבוי פניה של ירושלים, את אופייה הייחודי, את מיקומה ואת תולדותיה ואת היותה במשך מאות שנים אבן שואבת ומקור לנועגוניהם של יהודי התפוצות.

נעלה לירושלים - כ"ט שנים לאיחוד העיר

בחבורת מבחר מאמרים וקטעי מקורות וכן הצעות לשיעור בנושאים: מעורבות המעצמות בירושלים, היציאה היהודית מחוץ לחומות ועוד.

נעלה לירושלים - ל"ב שנים לאיחוד העיר

בחבורת מבחר קטעי ספרות וקטעים טן המקורות וכן סיפורי לוחמים, נאומים והצעות לסרורים ברנל.

שאלו שלום ירושלים - צעדת היובל

חוברת, שיצאה בשיתוף מפקדת פיקוד המרכז בצהל, מרכז ההסברה והעמותה לאירועי שנת ה- 50 למדינת ישראל, לרגל כנס נוער וחילולי צהל לציון איחוד ירושלים. החוברת כוללת מאמרים, קטעי מקורות, הצעות לשיעורים בכיתה וכן מערכי סיוור.

מראות ירושלים באמנות

החבורת כוללת ערכת תמונות המתייחסות לסמלים ולערכים של היישוב היהודי בירושלים, כפי שבאו לידי ביטוי ביצירות אמנות.

מנחה לירושלים

גיליון מיוחד במלאות כ"ה שנים לאיחודה של העיר. הגיליון, שיצא במסגרת סדרת כתב העת אריאל, כולל מאמרים וקטעי מקורות העוסקים בהיבטים שונים: אולוסייה, הגירה לירושלים וממנה, תכנון ותוכניות פיתוח עירוניות

ירושלים לקראת שנות האלפיים.

3. השואה והגבורה

זיכרון השואה מהווה כיום אחד המרכיבים המשפיעים על גיבוש הזהות היהודית והלאומית של הצעירים המתגברים בישראל. לשואה יש נוכחות בולטת בחברת הישראלית והיא באה לידי ביטוי במרחב, באמנות בפוליטיקה, בתקשורת ובשיח החברתי. מערכת החינוך רואה את עצמה מחויבת להנחיל לתלמידי ישראל את הימדיע על השואה ולדון עמם על המשמעות האישית, הלאומית והאוניברסליות שניתן ללמוד ממנה.

מינהל חברה ונוער, כמי שמופקד על החינוך החברתי-ערכי, קיבל על עצמו, בין שאר תפקידיו לעסוק גם בהנחלת זיכרון השואה ומשמעותיה. המינהל מציע למערכת החינוך הכשרות, השתלמויות ומבחר תוכניות לפעילויות ולדיונים במסגרת שעות המחקר בבית הספר ובמסגרות החינוך הבלתי פורמלי, תנועות הנוער, המתנסים ועוד.

הנושאים המוצעים עוסקים בסיפורים אישיים, בדילמות ערכיות מחקופת השואה ובמאורעות היסטוריים חשובים.

בניה ובניה של ירושלים

שכונת בירושלים

החוברת היא חלק ממאגר פעילויות על ירושלים, הכולל גם חוברת על דמויות של יזמים יהודים ספרדיים ובני עדות המזרח וכן חוברת הפעלות, המתייחסת לנושאים העולים בשתי חוברות אלו.

אסופת כתיבי חידה בירושלים

האסופה כוללת כתיבי חידה שניתן להפעיל באמצעותם את בני הנוער באזורים רבים בירושלים, סביב מפתנים עם אנשים וסיפורים מעניינים מחולדות העיר.

על סדר היום, גיליון מס' 4 תש"ס-2000:

ירושלים - שלנו

במלאות ל"ג שנים לשחרור העיר העתיקה מוצעים לדיון התייחסויות ועמדות שונות לירושלים מהמקורות היהודיים, מהספרות ומהשירה.

סיפורן של עדות בירושלים

החברת מגנישה את תרומתם של יוצאי ארצות האיסלאם והיישוב הספרדי בירושלים לחיי העיר.

יומנה של עיר נצורה

רואי ברזילי, נער ירושלמי בן 12, מתאר ביומנו את אשר עובר עליו בירושלים בתקופת המצור, בחודשים מאי-יוני 1948. ליומן מצורפת הפעלה בנושא.

בניה ובניה של ירושלים

החברת הונכה בשיתוף מכון יצחק בן צבי ומציגה את תרומתם של יהודי המזרח להתפתחות העיר. פרק המבוא כולל תיאור של הרקע החברתי והכלכלי וסוקר את התפתחות מעמד הזימים המקומי. הפרקים האחרים מוקדשים לאישים שהיו יזמים בירושלים וביפו בשלהי התקופה העות'מנית.

הלן מבחר תוכניות:

את אחי אנוכי מבקש - מסע לפולין

החברת כוללת מאמרים על השואה, על ערים ואחרים יהודיים בפולין לאורך מסלול המסע, המוצג לכני הנעור, מידע על מחנות השמדה, מאמרים על החסידות ועוד. החוברת נועדה להכנת התלמידים היוצאים למסע לפולין.

את אחי אנוכי מבקש - ערכה למדריך

ערכת חומרי עזר למדריכים במסע לפולין. הערכה כוללת מפות, מידע על מקומות, סיפורים על אישים ומנהיגים ופרקים בחולדות העם היהודי בפולין לאורך השנים ובתקופת השואה. הערכה הוסקה בשיתוף עם המכון ע"ש חזוהו אייכנסיץ.

מעבר למסלול - את אחי אנוכי מבקש / סיור בני נוער בפולין

חוברת מעודכנת ומורחבת של חלק מן החוברת "את אחי אנוכי מבקש - מסע לפולין". החוברת מתמקדת בנושאים הבאים: יהודי פולין בין שתי מלחמות עולם, החסידות, כיבושי גרמניה במלחמת העולם השנייה ועוד.

המינהל פועל גם באמצעות עשרה מרכזים חינוכיים להנחלת זיכרון השואה ומשמעותיותה ("מכני השואה") עליהם הוא מופקד ובהם מתקיימות הפעילויות הבאות:

- ← סמינרים וימי עיון בנושא הנחלת זיכרון השואה ומשמעותיותה לתלמידים, לומרים ולמדריכים.
- ← סמינרים וימי עיון לתלמידים ולמורים לקראת יציאת המשלחות לפולין ולאחר שובן.
- ← הנחיית תלמידים והדרתם בהכנת פרויקטים ועבודות גמר בנושא השואה.
- ← פיתוח והפקת תוכניות חינוכיות, עזרים דידיקטיים ופרסומים בנושא השואה.

משנת 1989 ואילך מוביל מינהל חברה ונוער תוכנית חינוכית ייחודית לבני נוער גילאי 17-18, שבמרכזה **מסע מתוכנן ומודרך בפולין**. המסע לפולין מהווה את שיאו של החליץ חינוכי, אשר חילתו בהכנה לקראת המסע, עיקרו בסיור בן שמונה ימים וסופו בעיבוד חווייתי, רגשי ולמינדי לאחר המסע.

מורים, מדריכים ותלמידים שהשתתפו במסע מספרים על החוויה הייחודית שעברו, שהעמיקה את ההכרה בדבר המחויבות האישית להמשך החיים היהודיים ולקיומה של מדינת ישראל.

רשימת המרכזים החינוכיים להנחלת זיכרון השואה, המוכרים ומפוקחים על ידי מינהל חברה ונוער כרטי המוסד ושם מנהל:

אייבשיץ
רח' התיכון 39
נווה שאנן, חיפה
☎ 04-8325978
📠 04-8226617

שם עולם
ישיבת כפר הראיה
ד"ר עמק חפר
☎ 04-6301637
📠 04-6365929

יד לעד
"בית העדות"
ניר גלים,
ד"ר אברת 79245
☎ 08-8532332
📠 08-8535687

מורשת
גבעת חביבה, ד"ר ג'נר.
או:
רח' ליאונרדו דה וינצ'י 13
ת"א 61400
☎ 04-6309201
☎ 03-6925409
📠 04-6309305

מוזיאון יד מרדכי
קיבוץ יד מרדכי,
ד"ר חוף אשקלון 79154
☎ 08-6720529
📠 08-6734817

משואה
קיבוץ תל יצחק 45805
☎ 09-8999997
📠 09-8997410

בית טרוין
קיבוץ גבעת חיים איחוד
ד"ר עמק חפר
☎ 04-6369515
📠 04-6369793

יד ושם
ת"ד 3477, ירושלים
☎ 02-6443400
📠 02-6443623

בית ווהלין
שלוחת יד ושם
בגבעתיים
בית ווהלין, כרוזים 10,
בגבעתיים
☎ 03-5718197
📠 03-5717781

בית לוחמי הגטאות
קיבוץ לוחמי הגטאות
ד"ר אשרת
☎ 04-9958080
📠 04-9958007

הילד היהודי בשואה

עלון הכולל מידע רב ומפורט על תוכניות חינוכיות ועזרים בנושא הילד היהודי בשואה, שהופקו על ידי מכוני השואה וגורמים נוספים. התוכניות עוסקות בנושאים הבאים: ילדות בשואה, ילדים כמבוגרים,

תנועות הנער הציוניות, הצלת ילדים. החוברת הוכנה בשיתוף עם מכוני השואה: משואה, יד ושם, בית טרזין, לחמי הגטאות.

כמו סיסמה... מדור לדור

בחוברת זו מובא סיפור הלחימה של היהודים ביערות מפי פרטיונים מן השורה, כפי שכתבו ביומנים ביער או בזיכרונותיהם לאחר המלחמה. מגוון הפעילויות, המקורות והתמונות שבחוברת נועדו לפרוס בפני התלמידים תמונה מורכבת של הפעילות

הפרטיונית בתקופת המלחמה, ולסייע להם לפתח אמפתיה כלפי הגילויים השונים של התגובה היהודית בשואה.

התוכנית הוכנה בשיתוף עם מכון "משואה".

לאחר המלחמה גרמניה הנאצית ולסיום מלחמת העולם השנייה

מבחינת המדינות השותפות לניצחון זה, אין זה רק ניצחון לצבאי אלא גם ניצחון של רעיון, ניצחונה של רוח האדם ושל התפיסה הגורסת כי יש ערך

לחי כל אדם באשר הוא אדם שנברא בצלם. הפעילויות בחוברת זו עוסקות ביום השחרור בהסתמך על עדויות של ניצולים ומצילים וחושפות היבטים אוניברסליים והיבטים יהודיים ייחודיים הקשורים לשחרור ולניצחון. במסגרת פעילות זו, מסופר גם סיפור לחימתם של היהודים במלחמת העולם השנייה, ונחשף בפני בני הנוער פרק הגבורה היהודית בתקופת השואה.

ההתנגדות היהודית בשואה - 60 שנה למרד גטו ורשה

התוכנית פורסת תמונה רחבה של ההתנגדות היהודית לנאצים בתקופת השואה. המטרה היא להציג מגוון רחב ככל האפשר של יוזמות ופעולות התנגדות של יהודים שבוצעו בכל שטחי הכיבוש וההשפעה של

הגרמנים. בתוכנית שלושה פרקים מרכזיים:

- א. דילמות סביב ההחלטה על צורת ההתנגדות.
- ב. אירועים של לחימה שהתרחשו בגטאות, במחנות ובעיירות.
- ג. סיפורן של קבוצות שונות של לחמים ומעורבותן במאבק המזוין בגרמנים ובשותפיהם.

את אחי אנוכי מבקש - סיור בני נוער בפראג ובטרזין

החוברת כוללת מידע על גטו טרזין, על צ'כיה, על יחסיה עם מדינת ישראל, על העיר פראג ועוד.

לאורך המסלול - את אחי אנוכי מבקש - סיור בני נוער בפולין

החוברת הינה הרחבה מעודנת של חלק מן החוברת "את אחי אנוכי מבקש - מסע לפולין". החוברת מתמקדת באחרים שלאורך מסלול הסיור בפולין - ערים גדולות וקטנות, עיירות, מתנות ריכוז והשמדה.

ביום ההוא יצאה השארית

50 שנה לסיום מלחמת העולם השנייה ולניצחון על גרמניה הנאצית

התוכנית כוללת ארבע הפעלות השלוכות זו בזו למסכת אחת, המתארת את סיפורה של שארית הפליטה החל מהשחרור בדרכה חזרה לחיים. ההפעלות מתמקדות בסיפורי ניצולים על השחרור, על ההתמודדות עם חיי היומיום, על ההתלבטות סביב השאלה "לאן?" ועל המפגש עם חיילי הבריגדה היהודית.

החוברת נכתבה בשיתוף עם מכון "משואה".

"ליל הבדולח" (10-9 בנובמבר 1938)

הפעלה לציון 60 שנה לפוגרום

במלאות שישים שנה ל"ליל הבדולח" בוחנת התוכנית את אירועי "ליל הבדולח" מנקודות מבט שונות, המלמדות על מערכת היחסים המורכבת בין המיעוט היהודי לבין הרוב הגרמני.

כמו כן בוחנים המשתתפים את משמעות אירועי "ליל הבדולח" היום. האירועים נבחנים באמצעות עיון בקטעי מוקדורות והתבוננות בתצלומים. החוברת יציאה בשיתוף עם מכון "משואה".

מכות האור

מטרת הערכה להמחיש לפני בני הנוער את המפגש בין ניצולי השואה לבין היהודים בארץ ישראל אחרי מלחמת העולם השנייה.

הערכה הופקה בשיתוף עם "יד ושם".

כי באדם אמין - מצייל יהודים בתקופת השואה

בחוברת מובאים כמה מסיפורי ההצלה המופלאים שבהם היו מעורבים חסידי אומות העולם, שסיכנו עצמם כדי להציל יהודים בתקופת השואה. הפעילויות המבוססות על סיפורים אלה מתמקדות בדילמות הערכיות שעלו בעקבות ההחלטה להציל יהודים ולעזור להם.

התוכנית הופקה בשיתוף עם מכון "משואה".

אסתכל בעמוד ואחלוץ עץ מוריק

התוכנית מנסה להפיג את התלמידים עם הבעיות הקיומיות של העם היהודי בתקופת השואה. הפעילויות משלבות קטעי עדות וספרות, שירים וחמונות, שרובם נוצרו בזמן השואה וחלקם נכתבו אחרי המלחמה. על ידי אנשים שחיו בתוך התופת.

חנה שנש - גיבורה עד המוות

קרב לשישים שנה אחרי שהוצאה להורג, נחשף חיק החקירה של חנה שנש - הצנחנית מארץ ישראל, שיצאה בשליחות להונגריה כדי להציל יהודים מהשמדה. ההפעלה כוללת את קורות חייה של חנה שנש ושירים שכתבה, ומהם ניתן ללמוד על דמותה ועל הערכים שלאורם פעלה.

רישום של אדם - דיאלוג עם זיכרון השואה

תוכנית העוסקת בחיוד וכוללת מבחר תעודות, הונחנות ביטוי לדיאלוג שקיימו אנשים בגטאות, שניצבו לפני מותם. עם העולם שמוחץ למלחמה. באמצעות הציורים, השירים, המתכבים וקטעי היומנים מתוודעים בני הנוער לסוגים

שונים של חיוד ולומדים את חשיבות הזיכרון בכלל וזיכרון השואה בפרט.

התוכנית הוכנה בשיתוף עם מכון "משואה".

רשימת שינדלר

החוברת באה לסייע למדריך ולמתכן לעבוד עם התלמידים את הרשמים שלהם מן הסרט "רשימת שינדלר". בחוברת הצעות לדיונים בנושאים בהם עוסק הסרט, כגון: גורלם של היהודים בשואה, תוכנית ההשמדה כפי שניתן לזהות אותה בסרט, האמצעים הקולנועיים-אמנותיים ועוד.

החוברת הופקה בשיתוף עם "יד ושם".

שלוש שורות בהיסטוריה

תוכנית חינוכית העוסקת בתנועות הנוער היהודיות בפולין בימי השואה. התוכנית מציגה את דמותם, לבסיהם והכרעותיהם של צעירים חברי תנועות הנוער בשלוש תקופות: בין שתי מלחמות העולם, בראשית תקופת הכיבוש ונוכח

ההשמדה. התוכנית הופקה בשיתוף עם מכון "משואה".

הלוקסוטומה - שואת יהודי סלניקי

הערכה כוללת תמונות, חוברת וקלטת וידאו ומתייחסת לחיי הרוח, ליצירה התרבותית ולקשר עם ארץ ישראל בקהילה היהודית בסלניקי לפני תקופת השואה.

התוכנית הוכנה בשיתוף עם מכון "משואה".

מדריך למטייל בווארשה

מדריך זה בא לסייע לחייר לסייר בכל חלקי העיר, שההיסטוריה הפוליטית והיהודית משתרגות בה זו בזו, ולהדגיש במיוחד את ההיסטוריה היהודית על נוויה השונים, ואת הסוף הטרגי של יהדות זאת. חלקה היהודי-היסטורי של וארשה מוצג במדריך בדגש וארשה מוצג במדריך בדגש

על הגטו היהודי בתקופת השואה. אין מדריך זה בא במקום מדריכים ספציפיים, בשפות שונות, לעיר וארשה ולסביבתה. מטרתו - לענות על צורך ייחודי של המסייר הישראלי.

מסע לפולין - אל עולם יהודי שנעלם

אלבום צילומים, המשקף בזעיר אנפין את דמותה רבת הפנים של יהדות פולין שהושמדה. האלבום מביא את סיפורם של גדולי התורה ואדמו"רי החסידות, מנהיגי צינות והתנועות החלוציות ואת היצירה של יהדות פולין בתחומי הספרות, הישרה, העיתונות ועוד. הופק בשיתוף עם בית התפוצות.

התנועות החלוציות ואת היצירה של יהדות פולין בתחומי הספרות, הישרה, העיתונות ועוד. הופק בשיתוף עם בית התפוצות.

בעקבותיהם - המדריך למבקר בטרזין

המדריך מיועד לבני הנוער ולמלוויהם, המבקרים בגטו טרזין במסגרת המסע "את אחי אנוכי מבקש". המדריך מכון לסייע למבקרים באתר לצעוד בעקבות יהודי הגטו במקומות המרכזיים של ההתרששויות בגטו, באמצעות הצילומים והצירים, המקורות המגוונים וקטיעי העדות שחלקם מתפרסם כאן לראשונה. המדריך יצא לאור בשיתוף עם בית טרזין.

גטו טרזין 1941-1945

החוברת מציעה בפני התלמידים והמורים היבטים שונים של הגטו והחיים בו, כפי שהם משתקפים במחקריהם של היסטוריונים, בימני אסירים וביזיונותיהם של מעט הניצולים. כמון כלולת החוברת שתי הפעלות חינוכיות במתכונת סדנאית בנושא גטו טרזין. התוכנית הוכנה בשיתוף עם "דף שש".

בין תמולנו למחרנו

אסופת מקורות לטקסי זיכרון לשואה

הטקסים ואירועי הזיכרון הנערכים בבתי הספר ובמסגרות החינוך השונים יוצרים אצל המשתתפים חוויה רגשית עמוקה, המשתלבת בתהליך הלמידה ותורמת לעיצוב המשמעות הערכית של סיפור השואה אצל בני הנוער. האסופה כוללת מקורות וחומר רב המיועד לטקסי זיכרון והיא ערוכה לפי רצף היסטורי. האסופה יצאה לאור בשיתוף עם בית הספר המרכזי להוראת השואה ב"ד ושם".

לקראת מסע

למחנות הזיכרון במזרח אירופה

קובץ של קטעי מקורות מגוונים הכולל: מחקרים, קטעי ספרות וזיכרונות, שראו אור בעבר, וכן מאמרים ומחקרים חדשים. מטרתו העיקרית של הקובץ לסייע לבני הנוער, למדריכים ולמורים המתלווים אליהם

במסעות לפולין ללמוד ולהכיר מקרוב חלק מן הפסיפס העשיר של העולם היהודי שהיה.

בספר שלושה עשרים: השער הראשון מביא תמונה רחבה של אורח החיים היהודי לגונוני, תוך התמקדות בכמה מן ההיבטים הגדולות. השער השני עוסק בתקופת הכיבוש הגרמני ובחן את גורל היהודים במקומות שתוארו קודם לכן, והשער השלישי עוסק בפולין לאחר השואה. הקובץ יצא לאור בשיתוף עם מכון "משואה".

מדריך למטייל בקרקוב

מדריך זה בא לסייע לחייר לסייר בכל חלקי העיר, שההיסטוריה הפולנית והיהודית משתרנות בה זו בזו, ולהדגיש במיוחד את ההיסטוריה היהודית על גוניה השונים, ואת הסוף הטרגי של הדתות זאת.

קרקוב היא היום עיר גדולה ותוססת, אך המדריך מתרכז בעיקר בעיר העתיקה, בחלקו היהודי-ההיסטורי של רובע קז'ימייז'.

אין מדריך זה בא במקום מדריכים ספציפיים, בשפות שונות, לעיר קרקוב. מטרתו - לענות על צורך יהודי של המסויר הישראלי.

אנטישמיות במאה ה-21

החוכנית נכתבה על רקע התפרצות מחודשת של גילויי האנטישמיות הפוקדת ארצות רבות בעולם ומכוונת כלפי יהודים וישראלים. מטרת החוכנית לדון במרכיבי האנטישמיות של המאה ה-21 מול "האנטישמיות הקלאסית" ולברר כיצד יכולה מדינת

ישראל לסייע ליהודי התפוצות המתמודדים עם גילויי האנטישמיות המתעצמת. החוכנית באה גם לעודד את בני הנוער לגלות סולידריות עם קהילות יהודיות היסובלות מגילויי אנטישמיות.

גיליונות בנושא מתוך הסדרה על סדר היום:

גיליון מס' 22, תשס"ג - 2003 למרוד או לא למרוד?

שישים שנה למרד גטו ורשה, המרד הנפץ תוך כדי התרחשותו, וביחר שאת בניו שלאחר מכן, לסמל ומופת למאבק של גבורה בכובש הגרמני, לא רק בעיני היהודים, אלא גם בעיני אירופה הכבושה ואף מחוצה

לה. הגיליון מפגיש את בני הנוער של היום עם גילויי גבורה של בני נוער בתקופת השואה, דן עמם בהחלטות הרוח הנורל שבני נוער ביגלם נאלצו לקבל בתקופת השואה וחושף בפניהם את שיקולי הדעת, המניעים והערכים שהובילו להחלטות אלה.

גיליון מס' 27, תשס"ד - 2003 קרב אור באפלה - סיפוריהם של חסידי אומות העולם החיים בארץ

מתוקף חוק "יד ושם" הכירה מדינת ישראל בפועלם ובמסירות נפשם של מצילי יהודים בתקופת השואה.

המדינה סייעה בהבאתם לארץ של כמה מחסידי אומות העולם ומשפחותיהם, וחלקם חיים עמנו עד היום. עם חלף השנים, הולכים ומתמעטים בני הדור הוא - ניצולים ומצילים כאחד. ההפעלה חושפת את התלמידים לסיפורים של מצילי יהודים ומעלה על נס את מעשיהם של חסידי אומות העולם החיים בארץ. כמו כן נבדקות דרכים בהן יכולים בני הנוער להוקיר ולהנציח את הסיפור של חסידי אומות העולם.

גיליון מס' 34: תשס"ה - 2005 האנטישמיות החדשה

התייחסות לתופעת האנטישמיות בעולם ומאפייניה במאה ה-21, ועידוד בני הנוער להביע סולידריות עם יהודי התפוצות מתוך תחושה של שותפות גורל.

גיליון מס' 44, תשס"ה - 2005 הקרב נגד השנאה

גיליון המוקדש לזכור של צייד הנאצים שמעון ויונטל ד"ל, אשר נפטר בגיל 96 בבידול בווינה. מטרת הפעילות היא להכיר את דמותו של שמעון ויונטל ואת הערכים שהתנו אותו בהבאת פשוטי מלחמה נאצים לד"ן.

גיליון מס' 48, תשס"ו - 2006 יום השואה הבין לאומי - מאחורי הקלעים בעצרת האומות המאוחדות

60 שנה לאחר שחרור מחנות ההשמדה ה-60 שנה לאחר הקמת האו"ם, זוכה ההצעה הישראלית לציון יום השואה הבינלאומי לתמיכה רחבה של 104 מדינות. יום זה מצוין בכל העולם בטקסים,

בלימוד ובמפגשים עם ניצולי שואה. מטרת ההפעלה בגיליון היא לעורר בבני הנוער מודעות לחשיבותה של הכרת האומות המאוחדות על קיום יום זכרון בינלאומי לשואה, ולבחון את משמעות החלטת מועצת האו"ם עבור מדינת ישראל, העם היהודי ואומות העולם.

להלן מבחר תוכניות:

על סמלים, טקסים ומועדים

התוכנית שמה לה למטרה להביא למודעות בני הנוער את חשיבותם של הסמלים, הטקסים והמועדים ולטפח אצלם יחס של כבוד כלפיהם. בתוכנית פרקים הדינים בחונכם ההיסטורי של סמלים לאומיים כגון: סמל המדינה, הדגל וההמנון והשוואתם לסמלי מדינות אחרות, להעמקת ההבנה כי הסמלים הם ביטוי למרקם תרבותי.

עם ועולם

תוכנית חינוכית בנושאים מגוונים הקשורים לתולדות עם ישראל ולתרבותו. הפעילות עוסקות בבידור בעיות הפרט והחברה ומתבססות על חוויות אישיות ועל טקסטים מגוונים, שמאפשרים למשתתפים לנקוט עמדה תוך בירור זהותם התרבותית.

עם ועולם - תוכנית חינוכית לבני נוער

תוכנית חינוכית לבני נוער לפעילות במסגרות החינוך החוץ בית ספריות לאור המלצות ועדת שנוהר. מטרת התוכנית: לחק את זהותם היהודית של בני הנוער, לברר את הערכים הגלומים בטקסטים מ'ארון הספרים היהודי', לבחון את מידת הרלוונטיות של הרעיונות והערכים הללו, את האפשרות לשלבם באורח החיים של בני הנוער, ולעורר קרונות ורצון להמשיך להתעניין במקורות היהודיים.

4. תרבות ומסורת כבסיס לגיבוש הזהות

מחוך הכרה בחשיבות חיזוק הקשר של בני הנוער למולדת, שאינה בהכרח ארץ ההולדת, הכונו תוכנית מיוחדת להעמקת ההיכרות עם תרבות ומסורת ישראל. התוכנית עוסקות בחגי ישראל, במועדים ובמנהגים, בהעמקת ההיכרות עם התנ"ך ועם טקסטים נבחרים מחוך "ארון הספרים היהודי". התוכנית מבקשות להביר לבני הנוער את פשר העלייה לארץ ואת הטעמים להשארותם בה, מחוך בחירה.

תוכניות נוספות בנושא מורשת יהדות המזרח תוכלו למצוא באתר המינהל: <http://noar.education.gov.il>

גיליון מס' 52, תשס"ו - 2006 לא תישא את שם השואה...

שימוש בסמלי השואה במצבי קונפליקט בחברה הישראלית

פעילות לקראת יום הזיכרון לשואה ולגבורה, שבמקשת לדון עם בני הנוער באמירות ובהשוואות בין התרחשויות וסמלים מתקופות השואה למצבי מחלוקת ועימות עכשוויים בחברה הישראלית. בפעילות נבחנת ההשלכות של השוואות כאלה על זיכרון השואה ועל ניצולי השואה, ונעשה ניסיון לסייע לבני הנוער לגבש הסכמה שאין לתת לגיטימציה ל"גיוס" השואה וביטוייה לשום מאבק פוליטי, ולבחון דרכים שונות להתמודדות עם החופשה ולמינורה.

גיליון מס' 77: תשס"ח - 2008 כעוף החול - על תקומתם של ניצולי השואה בישראל

בפעילות מכירים בני הנוער סיפורים אישיים של ניצולי שואה החיים בארץ במטרה להוקיר את דרך ההתמודדות של ניצולי השואה שהביאה לתקומתם האישית ושתרמה לתקומת מדינת ישראל. כמו כן מעודדת הפעילות את בני הנוער להשתתף במפעל החינוכי, ההנצחה והשימור של סיפורי חיים של ניצולי שואה החיים עמנו היום.

רבה אמותך

מטרת החוברת, המיועדת לאוכלוסייה המתחנכת בחינוך הממלכתי דתי, היא להביא לחינוך האמונה הדתית במציאות הפתוחה לעולם הכללי, שבה הנוער מעלה שאלות ולבטים.

"עם ישראל חי" - מבט אמוני בשעת משבר"

הכוונה אמונית חינוכית וחרתית נוכח חוכנית ההתנתקות. חוברת זו כוללת מודל תהליכי להתמודדות עם נושאים אקטואליים, עם מצבי לחץ ועם שאלות אמוניות בעיתות משבר.

ואנחנו קמנו ונתעודד

החוברת נועדה לסייע למורים להתמודד עם המציאות המורכבת בה אנו נמצאים בעקבות ההתנתקות מגוש קטיף.

סיוע זה נעשה בשני חלקים. חלקה הראשון של החוברת מציג לפני המורים מכתב מאמרים העוסקים בהיבטים הלכתיים ורעיוניים וחלקה השני מציע מכתב הפעלות, חלקן על בסיס המאמרים שבחוברת.

"יש לי יום יום תג"

מכתב פעילויות בנושא התנים על פי לוח השנה העברי. בכל חודש מוצגת תעודת הוהות של החודש, תאריכים מרכזיים בחודש, דינים ומנהגים.

מוצעת פעילות סביב כרזה שעוצבה לחג על ידי אמן, ופעילויות סביב ערכי החג ומידת הרלוונטיות שלהם לחינוך כיום.

סדר ט"ו בשבט

מכתב הצעות לעריכת סדר ט"ו בשבט.

הצעות כוללות: קטעי מקורות, שירים, סיפורים ודברי קישור.

מכמיהה להגשמה - חזון ומעשה בציונות הדתית

החוברת עוסקת בדרכה הייחודית של הציונות הדתית בעבר, בהווה ובעתיד.

בחוברת פעילויות, שבאמצעותן יכירו בני הנוער את אבות הציונות הדתית ויעמדו על הרצף ההיסטורי של מפעל ההתיישבות הציוני.

בנתיבי הציונות הדתית

החוכנית כוללת הצעות לפעילויות לביורר סוגיות של זהות יהודית ציונית דתית נוכח אתגרי השעה. בחוברת שני חלקים: א. הצעות לפעילויות עם בני הנוער המעלות סוגיות ודילמות ומסוימות דיון ערכי.

ב. מכתב מאמרים שונתבו במיוחד לחוברת זו על ידי אנשי שם בציונות הדתית המציעים דרכי התמודדות שונות.

חידון התנ"ך לנוער

חידון התנ"ך הינו תהליך הנמשך לאורכה של כל שנת הלימודים. מטרתו להעמיק בקרב התלמידים את העניין, ההתבוננות והקריאה בספר הספרים ולהגביר את חשיבות התנ"ך בעיניהם ואת המוטיבציה שלהם להנות בו. התהליך הוא בן ארבעה שלבים: שלב בית ספרי, שלב מחוזי, שלב

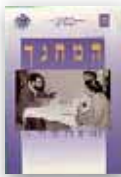
ארצי א', שלב ארצי מסכם.

במסגרת התהליך מתקיימים ברחבי הארץ סיורים באחרים הנוכחים בתנ"ך. כן נערכים בכל מחוז סמינרים הכנה לחידון המחוזי והארצי.

החידון מופעל על פי התקנון שפורסם בחובר מנכ"ל חשון (התש"ס) אוקטובר (1999) ועל פי העדכונים לו, שמתפרסמים מדי שנה.

המחנך - לדמותו של הרב משה צבי נריה ז"ל

חוברת לזכרו של הרב נריה, שהיה מראשי תנועת בני עקיבא ומייסדה של ישיבת כפר הרא"ה. החוברת נועדה לחינוך הממלכתי-דתי ומסייעת לבני הנוער להכיר את האיש ואת הערכים שהגותו אותו.

חביב אדם שנברא בצלם

החוברת, המיועדת לאוכלוסייה המתחנכת בחינוך הממלכתי-דתי, מביאה למודעות כי במקורות היהודיים יש דיון רציני על מערכת החיים בין יהודים לאומות העולם, מתוך כבוד לכל אדם שנברא בצלם. כמו כן, מבררת החוכנית את גישת ההלכה למקומו של הנוכרי בארץ.

שאלה של זהות

החוברת עוסקת בספרו של אלי עמיר "מפריח היונים", דמותו של גיבור הספר מזמנת לבני הנוער הישראליים אפשרות לעמוד על מרכיבי הזהות היהודית שלהם.

"מן המצר קראתי-יה"

החוברת עוסקת בימים שבין המצרים. מטרתה לעמוד על המשמעות השנתת של ימי בין המצרים ולחזק את מעורבותם של בני הנוער בעשייה ובחינוך אישי וחברתי. באמצעות הפעילות בחוגים בני הנוער את מידת הרלוונטיות של אירועי חורבן בית המקדש לימינו.

לקט הפעילות בנושא "בין המצרים"

לקט הפעילות שנועד לכיתות א'-ו ובא לסייע להעשיר את ידיעותיהם ועולמם הערכי-דתי-תרבותי של החניכים, לקיים פעילויות נפש והפנה, לתת למשתתפים הודמניות להכיר בדרך חווייתית את הלכות ודיני "בין המצרים" ולעמוד על הסיבות לחורבן ירושלים והארץ, עם דגש על הרלוונטיות של האירועים של ימינו דאז לימינו.

הקהל

חוברת הפעלות לבירור של ערכים ומסרים חברתיים חינוכיים הקשורים למעמד הקהל. התפיסה החינוכית שביסוד החוברת היא הדגשת אחדות העם והאורך בערבות הדדית - ערכים חברתיים שמצוות הקהל מכילה בחוכה.

ה' שמעה תפילתי

התפילה היא אחד הנדבכים החשובים ביותר בבניית החינוך והשקפת העולם החינוכית של העולם הדתי בכלל, ושל בית הספר הדתי לנווני בפרט. בחוברת זו נעשה ניסיון לחזק את אורח החיים האמיתי ואת קיום המצוות על מנת לבשר את הדתית בקרב בני הנוער בחמ"ד.

מה עניין שמיטה

החוברת מיועדת לאוכלוסייה המתחנכת בחינוך הממלכתי-דתי. היא עוסקת ביסודותיה הרעיוניים של השמיטה במעגלים שונים: בין אדם לעצמו, לזולתו, לעמו, לארצו, לסביבתו ולאילוהי.

ביסוד השמיטה

חוברת זו של מאמרי הגות והלכה ושל הפעילות חינוכיות בנושא השמיטה מיועדת למורי חטיבת הביניים והחטיבה העליונה. בחוברת זו ימצאו המחנך והמחנכת הלכה ואמונה הדרות בכפיפה אחת. ולצדן, עצות פדגוגיות וכן הדרכות מעשיות לטיפול בפירות שביעת ובגינה במהלכה של השמיטה, והכל ערך באופן בהיר ונוח לקריאה.

שירו הביטו וראו

הספר כולל שירים וסיפורים המהווים עדות לתרבות הזמר ולתחיית השפה העברית. הספר מנסה לספר את סיפורם של ארץ ישראל דרך השירים מתקופות שונות עד ימינו.

עברית שפה שלי

התוכנית המוצעת בחוברת לקחה בחשבון בנושא תחיית השפה העברית יידון במסגרות לימודיות שונות. בחוברת זו בחרנו להתמקד בהיבט החברתי ובהיבט הציוני. ההפעלות שבחוברת מכוונות לעורר מודעות, לעורר תחושה של גאווה לאומית, אך בעיקר לעודד מעורבות במאבק על השימוש בשפה העברית, בכל תחומי החיים.

גיליונות בנושא מתוך הסדרה על סדר היום:

גיליון מס' 6: תשס"א-2000 "אדם אינו מת לבדו" - יהודה עמיחי ז"ל

מקומו של המשורר יהודה עמיחי בתרבות הישראלית העכשווית ויחסם של בני הנוער לשירתו.

גיליון מס' 8: תשס"ה-2005 יש שירים שנשארים בלב

תרומתו של הפזמונאי אהוד מנור, חתן פרס ישראל, לזמר העברי, לנוף התרבות הישראלית, וכיצד משתקפת החברה הישראלית בפזמונים שכתב.

גיליון מס' 40: תשס"ה-2005 חמ"דת - רש"י ורמב"ם

היכרות עם אישיותו וחשיבות פועלו של רש"י בתחום פרשנות התנ"ך והתלמוד, ועם אישיותו ופועלו של הרמב"ם בנושא הפסיקות ההלכתיות.

גיליון מס' 41: תשס"ה-2005 חמ"דת - ימי בין המצרים

ההיבט הלאומי, החברתי והאישי של הימים שבין י"ז בתמוז לט' באב, הנקראים "ימי בין המצרים" והם ימי אבל והתבוננות פנימית.

גיליון מס' 43: תשס"ה-2005 חמ"דת - כוחה של תפילה

כוחה ומתוהה של התפילה הנאמרת מתוך ענווה והכרה שהכל בידי הקב"ה, ושדרכו של הקב"ה להיענות לתפילותינו נשגבה מבינתנו.

גיליון מס' 46: תשס"ו-2005 חמ"דת - עשור למוחו של הרב משה צבי נריה זצ"ל

דמותו של הרב משה צבי נריה זצ"ל, במלאות עשר שנים למוחו, ותפקידו בעיצוב דמותו של דור "הכיפות הסרוגות".

**גיליון מס' 61: תשס"ז-2007
חמד"ת - על חשיבות
הנטיעה ומשמעות
ההשוואה אדם-עץ**

הפעילות מבררת את חשיבות הנטיעה בארץ ישראל ומביאה למודעות המשתתפים את הזיקה שבין אדם לעץ ואת המסרים הנובעים מהשוואה זו.

**גיליון מס' 56: תשס"ו-2006
חמד"ת - תקע
בשופר גדול
לחירותנו**

השופר כאמצעי מעורר וכבסיס לחלהיכי שנינו, שיפור וצמיחה.

**גיליון מס' 49: תשס"ו-2006
חמד"ת - הרא"ה -
הרועה הרוחני**

היכרות עם דמותו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל, במלואת שבעים שנה לפטירתו, ועם הערכים שהנהג אותו הודגשת דמותו כמנהיג.

**גיליון מס' 68: תשס"ח-2007
חמד"ת - "ושבתה
הארץ שבת לה"**

בגיליון נידונים היבטים שונים הלכתיים וערכיים של מצוות השמיטה, תוך מתן דגש לאמונה ולביטחון בה.

**גיליון מס' 58: תשס"ז-2006
חמד"ת - "כי לא תשכח
מפי זרעו" - על חשיבות
לימוד התנ"ך**

על ייחודו ומשמעותו של התנ"ך כספר הספרים של עם ישראל בפרט ושל האנושות בכלל וכיצד ניתן לטפח זיקה משמעותית ומעמיקה יותר כלפי התנ"ך, ולעודד ביטויים מעשיים לכך.

**גיליון מס' 51: תשס"ו-2006
חמד"ת - ברך את מדינת
ישראל**

משמעותה של מדינת ישראל בתפיסתו של הציבור הדתי-לאומי וחיזוק מחויבות היחיד והציבור כלפי המדינה ומוסדותיה ביום העצמאות ה-58 של המדינה.

**גיליון מס' 70: תשס"ח-2007
חמד"ת - הרב אברהם
אלקנה להנא ספירא זצ"ל**

מטרת הפעילות להכיר את דמותו של הרב אברהם ספירא זצ"ל במלואת שלושים עם לפטירתו, ולהביא למודעות המשתתפים ערכים הנלמדים מאישיותו ומאורח חייו.

**גיליון מס' 60: תשס"ז-2006
חמד"ת - "איזהו גבור?"**

משמעותו של המושג גבורה, לאור תוכני תנ"ך התנוכה, והרלוונטיות שלו לחיינו בימים הרם ובזמן הזה.

**גיליון מס' 54: תשס"ו-2006
ויסי בנאי "אביר הבמה
העברית"**

מבחר קטעים משירו של ויסי בנאי, חתן פרס ישראל, שחקן, בימאי, זמר, יוצר וכותב, המשקפים את הנושאים המרכזיים שעליהם כתב, ומהם ניתן ללמוד על היוצר והאדם שמאחורי המילים.

להלן מבחר תוכניות:

האתמול נשאר מאחורינו אך רבה הדרך למחר – מערכת החינוך חוגגת 60 שנה למדינה

לקראת חגיגות ה-60 למדינת ישראל הפיק משרד החינוך בהובלת המינהל, תקליטור וחוברת הכוללים: רצינות, התוכנית ומטרותיה, המלצות כיצד להתארגן בבתי הספר וברשויות, מבחר הצעות לפעילויות, למסלולי טיולים, מידע על חידושים ואירועים ועוד.

עלוני קיר פעילים

לקראת חגיגות ה-60 למדינה הפסקו 6 עלוני קיר פעילים. כל עלון מוקדש לנושא מרכזי תוך הדגשת ההישגים בתחום:

- עלון שנות ה-50: העלייה
- עלון שנות ה-60: ביטחון
- עלון שנות ה-70: חינוך
- עלון שנות ה-80: תרבות

• עלון שנות ה-90: הסכמי השלום

• עלון שנות האלפיים: סביבה, מדע וטכנולוגיה
כל עלון כולל גם את "סרגל הזמן" של העשור ובו האירועים המרכזיים שהתרחשו במהלכו.

5. הזיקה לעם ולמדינה

במסגרת אחריותו של מינהל חברה ונוער לטיפוח הזיקה של בני הנוער לעם ולמדינה, פוּחחו תוכניות המעלות לדיון שאלות ערכיות עקרוניות. בני הנוער נחשפים לפרקים מרכזיים בתולדות העם והמדינה, המסייעים להם לעמוד על המרכיבים האידיאולוגיים והערכיים של התנועה הציונית ולבחון את הרלוונטיות שלהם לחינם כיום.

בני הנוער נקראים להיות שותפים בעיצוב פניה של החברה הישראלית. התוכניות מעודדות מעורבות חברתית וזוהרית ומעלות לדיון נושאים אקטואליים ושאלות עקרוניות בחיי העם.

תוכניות נוספות בנושא מורשת יהדות המזרח תוכלו למצוא באתר המינהל.

<http://noar.education.gov.il>

גיליון מס' 72: תשס"ח 2007 חמ"ד – "המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה"

מטרת הפעילות להביא למודעות המשתתפים את תפקיד צום עשרה בטבת ותכליתו, ולבחון כיצד את מידת הרלוונטיות של צום עשרה בטבת לימינו.

גיליון מס' 73: תשס"ח 2007 ק"ן לאליעזר בן-יהודה – במלאת 150 שנה להולדתו

בפעילות מתוודעים המשתתפים לסיפור חייו של אליעזר בן-יהודה ולתרומתו לחייית השפה העברית, ועומדים על חשיבות השפה כמרכיב אישי, לאומי ותרבותי.

גיליון מס' 75: תשס"ח 2008 חמ"ד – "השמחה שישמח האדם... עבודה גדולה היא"

שמחה היא אחת מהמצוות העיקריות בחג פורים. הפעילות מבקשת להביא למודעות המשתתפים כי היכולת להיות שמח תלויה גם בבחירה האישית של כל אחד, ולהבהיר כי מידת השמחה דורשת עבודה פנימית מתמדת.

לפקודה תמיד אנוח - ליובל הפלמ"ח

חוברת וערכה שיצא על ידי מינהל חברה ונוער בשיתוף עם מרכז גילוי ואגודת דור הפלמ"ח לרגל שנת היובל להקמת הפלמ"ח.

המסע של יהודי אתיופיה

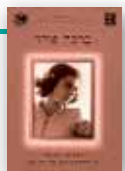
בין השנים 1977 ל-1985 החלה קהילת היהודים לצאת מאתיופיה. כ-20 אלף אנשים מקרב הקהילה עזבו את בתיהם בחופזה ובסודיות ונעו במסלול קשה וטראומטי לעבר גבולות המדינה. הם חצו ברגל אזורים לא מוכרים וקשים. הם הותקפו

על ידי שודדי דרכים וסבלו מרעב, צמא, מחלות ומוות. החוברת כוללת פעילויות, סיפורים אישיים, יוזמות כינוכיות, מקורות מידע ועוד.

ברכה פולד

חוברת הפעלות מהסדרה "יד לדפוס", החוברת המבוססת על הספר "ברכה פולד" שהייתה חברת הפלמ"ח ונרדה בשנת 1946 במאבק נגד הבריטים, מאפשרת לדון עם בני הנוער על דמותה של ברכה פולד, שעשייה לשמש מקור של השראה לבחינה של נושאים שונים המעסיקים בני נוער כמו זהות, השתייכות ואחריות.

צינות היום, אתמול ומחר - מאה שנות צינות

משחק הדמיה בו מתמודדים בני הנוער עם שאלות שנויות במחלוקת בחברה הישראלית ובוחנים אבק כך את ערכי הצינות בימינו. במשחק מתקיימים הדיונים בחשישה "מועדונים": הדמוקרטי,

הכלכלי-חברתי, ישראל והתפוצות, מסורת וחמורה ועם ועולם. במהלך המשחק באים לידי ביטוי הדעות השונות, האינטרסים השונים, הערכים השונים והמתחים הנוצרים כתוצאה מחילוקי הדעות. בסופו של המשחק מתבקשים המשתתפים להצביע על אופיו של החזון הצינוני, כפי שהיו רוצים שיתממש ישראל מדינת ישראל בשנות האלפיים, תוך נטילת אחריות אישית לעיצובו.

מאה שנים למותו של בנימין זאב הרצל - חזרה המדינה

מאה שנים למותו של הרצל, חזרה מדינת היהודים. תאריך זה מזמן דיון במפעל הצינוני, בפעילותו של הרצל ובהשלכותיה עלינו היום. החוברת כוללת שלושה פרקים:

- דמותו של הרצל האדם והמנהיג.
- הצעות לפעילויות לכנסים, לטקסים ולמסלולי סיור בעקבות הרצל.
- מידע על כתביו והמלצות על אתרים בנושא.

דגל ישראל

ההפעלה שבחוברת בודקת את תפקידי הדגל בחיי אומה ומדינה. במהלך ההפעלה מתוודעים המשתתפים לתחנות שונות בדרכו של הדגל היהודי כמבטא זהות, עצמאות וריבונות, הם מכירים את חוק הדגל והסמל חש"ט-תשנ"ז ועומדים על משמעותו.

להיות עם חופשי בארצנו - לקונגרס הצינוני הראשון

ההפעלות בחוברת דנות בנושאים שיעיצבו את דרכה של התנועה הצינונית, כגון: פרשת דרייפוס, פרשת אונגה, תוכנית החלוקה ועוד.

בני הנוער בחרים את משמעות הצינות בהווה ובחנים באיזו מידה היא ממשיכה להיות רלוונטית עבורם ומהם גילוייה העכשוויים.

יובל למדינת ישראל

החוברת מתמקדת בנושאים המשקפים את השינוי מדינת ישראל, את הקשיים בדרך להגשמתו של הרעיון הצינוני ואת העצות שבהן מתלבטת עדיין החברה בישראל. ההפעלות מסיימות את בני הנוער להשתתף במסע הסוקר ובוחן תחנות בקורות המדינה בחמישים שנותיה. במהלך המסע נבחנים המסרים הערכיים והמגמות החברתיות בחברה הישראלית מאז היווסדה.

גיליונות בנושא מתוך הסדרה על דור היום:

גיליון מס' 17, תשס"ב - 2002

"לא קלה היא דרכנו"

טרור, מחת ביטחוני, מלחמות ותקופות קשות היו נחלת החברה הישראלית מימי היישוב ועד ימינו. כאז כן עתה ידענו להתמודד עם מצבים אלו ולצאת מחוזקים. מטרתו של גיליון זה היא להציג לאנשי

החינוך רעיונות לפעילות שחסייע לבני הנוער להבין את הקשיים במישור האישי, תעודד אותם להמשיך ככל הניתן בחיי שגרה, ותחזק את הקשר שלהם אל הארץ.

גיליון מס' 22, תשס"ג - 2003

האסטרונאוט העברי הראשון - לזכרו של אל"מ אילן רמון ז"ל

מערכת החינוך, יחד עם כל בית ישראל, מרכינה ראש ומשתתפת באבלם של בני משפחתו של אילן רמון ובאבלם של בני משפחות שאר

חברי צוות המעבורת "קולומביה", שמצאו את מותם באסון המעבורת. אילן רמון, האסטרונאוט הישראלי הראשון, הפך בחייו ובמותו לסמל עבור כלנו.

אחי דקר

מן הסדרה "על סדר היום" סיוון חשני'ט בעקבות מציאת הצוללת דקר במאי 1999, שלושים ואחת שנה לאחר שנעלמה.

בחכנית הצעה לדיון עם בני נוער. בדיון עולים הנושאים הבאים: מחויבותה של מדינת

ישראל לשלוחיה, עוצמת תחושת השייכות, המעורבות וההקרבה של הכלל לבני כל פרט ומשפחה ולהכיר בחשיבות תרומתם של לחומים מתנדבים.

מיובל ליובלות

תוכנית חינוכית המדגישה את הרצף ההיסטורי של התהוות המדינה והתפתחותה ועומדת על חשיבות פועלם של האבות המייסדים ועל תרומתו של כל עולה ועולה. הפעילויות הן מודולריות וניתנות להפעלה כייחוד עצמאיות.

שלום עלינו

התוכנית מציגה מגוון תפיסות של ערך השלום בהרבות העולם מטרת התוכנית לסייע לבני הנוער לבשש עמדה כלפי תהליך השלום, תוך הצגת מגוון הדעות המצויות בחברה הישראלית.

התוכנית הופקה בשיתוף המלי"ץ, המכונים לחינוך יהודי-ציוני.

לגעת בעבר ולשמרו למחר

החוברת כוללת לקט של מקורות מתוך ספרים וכתבי עת שונים. שנבחרו על פי דגשי תוכן שונים.

העיקרי בהם הוא תיאור התהוותו של המפעל ההתיישבותי, הכונה בשיתוף עם "המועצה לשימור מבנים ואתרי התיישבות".

**גיליון מס' 65: תשס"ז-2007
חמדת - בתניבי הציונות
הדתית**

גיליון זה הינו חלק ממוכונים חינוכית ששוקטת במגוון כתבים שמטרתם לחקור את ההות הציונית דתית של בני הנוער. בפעילות המוצעת נחשפים בני הנוער למורכבות המושג "ציונות דתית" ולקשיים שבדרכה.

**גיליון מס' 71: תשס"ח-2007
"שלת את עמי..." - 40
שנה לתחילת המאבק
הגנולי של יהודי ברית
המועצות לעלייה ולקיום
חי רוח יהודיים**

הפעילות מציגה את הרקע, המניעים ודרכי המאבק של יהודי ברית המועצות לחירות ולעלייה לארץ, ומדגישה את חשיבותה של הסולידריות היהודית והכלל עולמית ואת תרומתה להצלחת המאבק.

**גיליון מס' 74 : תשס"ח 2008
השיר לא תם הוא רק מתחיל
- הישג מדינת ישראל ב-60
שנת קיומה**

הגיליון מציג לבחון הישג מדינת ישראל ב-60 שנות קיומה בתחומי חיים שונים באמצעות שימוש במחשב ובאינטרנט. באמצעותם אוספים בני הנוער פרטי מידע ממקורות מגוונים ומציגים אותם בדרכים יצירתיות.

**גיליון מס' 42'
תשס"ה-2005
ממשיכים ביחד!**

המשרב החברתי, שנוצר בעקבות פיגוע היישובים בנוש סקיף ובצפון השומרון, כמונף לצמיחה ולהתחדשות אישית, וחברתית ולחיזוק המחויבות, המעורבות והסולידריות החברתית.

**גיליון מס' 57: תשס"ז-2006
מאה שנים לפרשת
דרייפוס**

פרשת דרייפוס ולקחייה, השפעתה על הרצל, תפקידה של התקשורת בפרשה וגילויי אנטישמיות בימינו.

**גיליון מס' 64: תשס"ז-2007
40 המכילה ששת
הימים**

הגיליון מוקדש למלחמת ששת הימים. במהלך הפעילויות ייחשפו בני הנוער להלכי הרוח של התקופה, למתח הרב ב"מי המתנה" שקדמו למלחמה ולמימים שאחריה. בני הנוער יעמדו על הישגי המלחמה, השלכותיה, והקשיים והאתגרים שהציבה לפתחה של החברה הישראלית מאז ועד היום.

**גיליון מס' 30: תשס"ד-2004
בזכות המילואים**

הקורת המאמץ של חיילי המילואים ובני משפחתם ותורמתם לביטחון המדינה ביום ההקרה הלאומי לחיילי מערך המילואים החל בל"ג בעומר.

**גיליון מס' 333:
תשס"ה-2004
פרס נובל כחול-לבן**

הצעות לדיונים ערכיים-חברתיים שמעלים על נס את הזכייה בפרס נובל לכימיה של המדענים פרופ' אברהם הרשקו ופרופ' אהרון צ'חנובר, ודיון על חשיבות הפרס לפרט, לחברה ולמדינה.

**גיליון מס' 42:
תשס"ה-2005**

**המכביה 47 - העם
היהודי, שייכות ומחויבות**

היכרות עם מפעל המכביה ועם ההשות השונות בציבור היהודי לבני יחסי ישראל והתפוצות, במטרה לחקור את תחושת השייכות והאחריות של בני הנוער ליהודי התפוצות.

גיליון מס' 76: תשס"ח 2008 חמדת "בקרובי אקדש"

גיליון מיוחד לרגל יום השלושים להירצחם של שמונת הבנים, תלמידי ישיבת "מרכז הרב" בירושלים. מטרת הפעילות לאפשר למשתתפים להעלות קשיים, מחשבות, ציפיות ועמדות בנושא התמודדות עם אמונה ולחוק את יכולת ההתמודדות של בני הנוער עם מצבי משבר.

גיליון מס' 79: תשס"ח 2008 חמדת – 60 שנות הישגי הצינות הדתית

עלון קיר לציון הישגי הצינות הדתית ב-60 שנות המדינה בתחומים של תורה וחסד, חינוך והתיישבות, בנייה ויצירה.

גיליון מס' 82: תשס"ט 2008 עם אחד עתיד משותף – לקראת העצרת הכללית של איחוד הפדרציות של צפון אמריקה

מטרת הפעילות בגיליון לברר עם בני הנוער את עמדותיהם כלפי יהודי התפוצות, להכיר בחשיבות הערבות ההדדית בין ישראל לתפוצות, לחזק את מחויבות בני הנוער בישראל ליהודים בתפוצות ולהציע מנון דרכים להעמקת הקשרים עמו.

